אלו עוברין פרק שלישי פסחים מח.

[א]ימן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן [א]לערלה שבטילה במאתים ממשקה ישראל [ב]מן המותר לישראל מכאן אמרו [ג]אין מביאין נסכין מן הטבל יכול לא יביא מן המיקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל שאיסור גופו גרם לו [ד]יצא מוקצה שאין איסור גופו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר ועוד הא את הוא דאמרת [ה]חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט אלא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה ואזהרה מהכא [2]ולא ידבק בידך מאומה מן החרם אמר ליה רב אחא בריה דרבא לאביי ונלקי נמי משום [3]ולא תביא תועבה אל ביתך אלא אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ואזהרה מהכא [4]ואשיריהם תשרפון באש [5]לא תעשון כן לה' אלהיכם אמר רמי בר חמא הא דרב חסדא ורבה מחלוקת דר"א ורבי יהושע היא דר"א סבר אמרינן הואיל ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל אמר רב פפא ודילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם דאמרינן הואיל אלא דבעידנא דקא עיילי לתנורא כל חדא וחדא חזיא ליה לדידיה אבל הכא דלאורחין הוא דחזי לדידיה לא חזי אימא הכי נמי דלא אמרינן הואיל אמר רב שישא בריה דרב אידי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דלא אמרינן הואיל אלא דאיכא חדא דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחין אבל הכא דחזי מיהת לאורחין אימא הכי נמי אמרינן הואיל אמרוה [רבנן] קמיה דרבי ירמיה ור' זירא ר' ירמיה קיבלה ר' זירא לא קיבלה א"ל רבי ירמיה לרבי זירא מילתא דקשיא לן ואתיא כמה שני במאי פליגי ר"א ור' יהושע השתא אמרוה משמיה דגברא רבה ולא ניקבלה אמר ליה היכי אקבלה דתנינא אמר ליה רבי יהושע לדבריך הרי הוא עובר משום[ו] [6]לא תעשה כל מלאכה ושתיק ליה ואי איתא לימא ליה טעמא דידי משום הואיל א"ל וליטעמיך הא דתנינא בברייתא אמר לו ר"א לדבריך הרי הוא עובר משום בל יראה ובל ימצא ושתיק ליה ה"נ דלא אהדר ליה הא קא מהדר ליה במתני' דתנן לא זהו חמץ שמוזהרין עליו משום בל יראה ובל ימצא אלא שתיק ליה בברייתא ומהדר ליה במתני' ה"נ אימור שתיק ליה במתני' ואהדר ליה במכילתא אחריתי תניא רבי אומר הלכה כר"א ור' יצחק אמר הלכה כבן בתירא וכמה שיעור עיסה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר בחיטין קבין ובשעורין שלשת קבין ר' נתן אומר משום ר"א חילוף הדברים והתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בחטין שלשת קבין ובשעורין ארבעה קבין לא קשיא הא בחסיכתא הא במעלייתא אמר רב פפא שמע מינה גריעין חיטי חסיכתא מחיטי מעלייתא טפי מדגריען שערי חסיכתא משערי מעלייתא דאילו התם תילתא והכא ריבעא אמר רב קבא מלוגנאה לפיסחא וכן לחלה [ז](והתניא)

חמשת

מן המאתים. על כרחיך אנסכים קאי וקאמר הביאו הנסכים עליו מן המאתים שישתיירו מאתים בבור היין: **מכאן לערלה שבטלה במאתים.** דאי לאו באיסור מעורב בו קאי אמאי מצריך מאתים ובעלמא בסיפרי(ט) נפקא לן שפיר דערלה וכלאי הכרם בטלין במאתים והאי מכאן לאו דוקא אלא אף כאן אתה יכול לסמוך קצת: **איסור דבר אחר.** שבת: **הא את הוא דאמרת.** באלו הן הלוקין (מכות דף כא:): **חילוק מלאכות לשבת.** שאם עשה שתים בהעלם אחד או [אחת] בשתי העלמות חייב שתים: **ואין חילוק מלאכות ליום טוב.** שאם עשה שתי מלאכות במזיד אינו לוקה שתים והכא ביום טוב קיימינן ומחייבת ליה משום י"ט תרתי משום מוקצה ומשום מבשל גיד ביום טוב: **אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב חסדא.** דאיפליגו(י) גבי יום טוב אי שרינן ליה משום הואיל או לא: **מחלוקת רבי אליעזר ור' יהושע היא דרבי אליעזר סבר אמרינן הואיל.** אע"ג דסופו להפריש אחת מהן לחלה ונמצא שעושה בדבר שאינו ראוי לאכילה אפי' הכי אמרינן הואיל ואי בעי לא מפריש חדא לחלה אלא בלע מכל חדא וחדא ואיכא למימר בכל חדא חזיא ליה ומותר לאפותה: **ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל.** כדי להתיר מלאכות יום טוב. ואהואיל ואי בעי מיתשיל עלה דלעיל [מו:] לא קאי רמי בר חמא אלא אהואיל דאיסור מלאכת יום טוב: **אלא דבעידנא דעיילי לה.** איכא למימר בכל חדא וחדא חזיא ליה בלאו הואיל דבכל חדא איכא למימר זו לא תהא לחלה: **אבל הכא דלאורחין הוא דחזיא.** והרי עדיין לא זימן לית ליה הואיל למישרייה לרבי אליעזר: **דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחים.** (א) והרי סופו ליטול אחת לחלה שאין דרך לבלוע מכל אחת: **אבל הכא.** דכולהו חזו לאורחין ואורחין שכיחי אמרינן הואיל למישרייה. ואי קשיא הא דאמר ר' יהושע לא זהו חמץ שמוזהרין כו' אלמא לית ליה הואיל ואי בעי מיתשיל עלה אפילו לחומרא וכל שכן הואיל דהכא לקולא לא דמי דהשתא מיהא לאו דידיה הוא וכן שמעתי ומגמגם לבי עלה ונראה בעיני דאין הואיל כזה בדבר שאינו שלו דנימא הואיל ואי בעי מייתי ליה ברשותיה דאם כן הקדש דקיימא לן(כ) אבל אתה רואה של גבוה ולא פליג ר"א הא אי בעי פריק ליה והוי דידיה ואף סוגיא דשמעתא לא מייתנא שפיר. וכמדומה דפירוש הכתוב ברישא דשמעתא הואיל ואי בעי מיתשיל עליה לא גר' אלא הכי גר' ר' אליעזר סבר אמרי' הואיל ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל והכי פירושא ר' אליעזר סבר שרי לאפותה ואע"ג דסוף סוף איכא חדא דלא חזיא ליה אין כאן איסור מלאכה הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה דמצי למשקל מכל חדא פורתא ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל דהא סופו ליטול אחת מהן לחלה הלכך כיון דטובת הנאה אינה ממון ולא עבר עלה מנחתה עד הערב וישרפנה: **אמרוה.** להא דרמי בר חמא: **מילתא דקשיא לן כו'.** דבטובת הנאה ממון ליכא לאוקמי פלוגתייהו לחוד דהכי נמי דטובת הנאה ממון לר' אליעזר אפילו הכי השתא נמי עובר משום לא תעשה כל מלאכה ומוטב לעבור על בל יראה מאליו ואינו עושה מעשה בידים מלעבור על לא תעשה כל מלאכה ועושה מעשה בידים: **טעמא דידי משום הואיל.** ואין כאן חילול: **אהדר ליה במכילתא אחריתא.** ואיכא למימר דבתרווייהו פליגי ר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון הלכך אי מחמלה גביה עבר עלה ולאפותה קודש לכן אין כאן איסור דלאמרי' הואיל ואיכא למימר בכל חדא חזיא ליה ור' יהושע סבר אינה ממון הלכך לא זהו חמץ שמוזהרין עליו וכי אפי לה עבר עלה דלא אמרינן הואיל והא דתריצנא לעיל [מו:] דכולי עלמא טובת הנאה אינה ממון אכתי לא שמיע לן הא דאהדר ליה ר' אליעזר לר' יהושע הרי הוא עובר בבל יראה: **הלכה כבן בתירא.** תטיל לצונן: **שיעור עיסה.** ללוש בפסח ולא יותר שיכול לשומרה מידי חימוץ: **חילוף הדברים.** שהשעורין קרובין להחמיץ יותר מן החיטים: **הא בחסיכתא הא במעלייתא.** קמייתא במעלייתא בתרייתא בחסיכתא ששלש שלהן אינן אלא קביים טובות: **שמע מינה.** לענין מקח וממכר: **גריען חיטי חסיכתא ממעלייתא טפי ממאי דגריען שערי חסיכתא ממעלייתא דאילו.** בחיטי קתני נטובות קביים וברעות שלשת קבים אלמא גרעי תילתא ואילו בשעורין הטובות שלשת קבין והרעות ארבעה ליכא גריעותא אלא ריבעא: **קבא מלוגנאה.** קב של אותו מקום: **לפיסחא.** שלא ללוש יותר כדי שיוכל לשומרו מן החימוץ: **וכן לחלה.** בכן שיעור עיסה נמי כל ימות השנה להתחייב בחלה:

חמשת

רבי אומר הלכה כר' אליעזר. ה"ר יוסף פסק כרבי משום דקיימא לן(ח) כוותיה מחבירו וכן מנהג ור"י דוחה דשמא לא קאמר הכא כרבי מחבירו דהא איפליגו רבה ורב חסדא בהכי והא דהלכה כרבי מחבירו היינו היכא דליכא פלוגתא דאמוראי:

חמשת

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יד:
לח ב מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל"ט:
לט ג שם הלכה י:
מ ד מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

1. וְשֶׂה אַחַת מִן הַצֹּאן מִן הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל מה טו
2. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח
3. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו
4. וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא: דברים יב ג
5. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַייָ אֱלֹהֵיכֶם: דברים יב ד
6. וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: שמות כ ט

◆

מסורת הש"ס

א) [מנחות ה. חולין ל:, תמורה כט.], ב) [מכות כא:], ג) [אך קרא בשבת כתיב ואולי צ"ל כל מלאכה לא יעשה בהם דכתיב גבי חג הפסח שמות יב טז], ד) [צ"ל והתנן], ה) [קרית יח כנן], ו) [לעיל מו:], ז) [לעיל ה:], ח) [לעיל ס.],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלא חזיא וכו' דהרי סופו:

◆

מוסף רש"י

ממשקה ישראל. מקרא הוא בספר יחזקאל שה אחד מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל, ולענין קרבנות ונסכיהם כתיב (חולין צ.). מן המותר לישראל. מן המותר לאכילת ישראל הבא קרבן (תמורה כט.) מן המותר למשקה ישראל יביאו נסכים (מנחות ה.) כל קרבנותיהם יהיו משקה הראוי לישראל, כל עיקר הסעודה קרויה על שם המשקה, כלומר האכילה עם השתיה תהא מן המותר לישראל (יחזקאל מה טו). ואין חילוק מלאכות ליו"ט. אם עשה שתים ושלש מלאכות בהעלם אחד, או עשה מלאכה שיש בה שתי לאוין, אינו חייב אלא אחת, למ"ד הבערה לחלק יצאת, סבירא ליה אין חילוק מלאכות ביו"ט, דביו"ט לא יצאת הבערה, ומ"ד נמי הבערה ללאו יצאת ונפקא ליה חילוק מלאכות מועשה אחת מהנה, הני מילי באיסורי דאית בהן חיוב חטאת כגון מלאכות דשבת דזדון כרת ושגגתן חטאת, דההיא פרשה דועשה מאחת מהנה קמיירי בחטאת, אבל יו"ט דחיוב מלקות הוא ואין זדונן כרת אין בו חילוק מלאכות (מכות כא:).

◆

רבינו חננאל

מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור, כלומר אפילו ערלה שהיא חמורה מן הכל. אם עלתה ונשתיירו מאתים מותרין הן, מכאן לערלה שבטלה במאתים. ממשקה ישראל מן היין המותר לישראל, מכאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל, יכול לא יביא מן המוקצה, אמרת לאו, אלא יביא מן המוקצה, ומה ראית להתירו, גמרינן מטבל מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו שלא להקריב כי לא ניתקן אף כל שאיסור גופו גרם לו. יצא מוקצה שגופו חמים וכשר הוא ואיסור הכנה בא להרחיקו, ואי ס"ד מוקצה אסור מן התורה איך מתירו, ואיפריכא. ומשני אפיק הבערה ועייל עצי אשירה, ואזהרתיה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם כו', ונרחת גם זו וכו'. ואוקימנא אלא עייל עצי הקדש כו'. אמר רמי בר חמא מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע דמתני' בהואיל, ופליגי ברבה ורב חסדא, ר' אליעזר סבר הואיל ואי בעי דאי מפריש ואי בעי האי מפריש. כל חדא וחדא חזיא ליה ושרי ליה למיפייה. לפיכך לא תקרא לה שם עד שתאפה. ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל, וכיון דאיכא חדא דלא חזיא ליה אסור. ודחי רב פפא דלמא לא היא, עד כאן לא קא שרי ר' אליעזר למפייה אלא הואיל ובעידנא דקא אפי לה כל חדא וחדא חזיא ליה, אבל האופה מיום טוב לחול דבעידנא דקא אפי לא חזי ליה לבו ביום, דהא אית ליה אחרים איכא לך אסר ר' אליעזר. ודחי רב שישא נמי הא דרמי, דלמא עד כאן לא אסר ר' יהושע באפיית הפת שלא הופרשה חלה ממנה אלא משום דאית ביה פת אחת שאינה ראויה לא לו ולא לאחרים. מפני שהיא חלה לכהן. אבל הכא לענין האופה מיום טוב לחול דאי מקלעי ליה אורחים חזי להאכיל להו שרי ר' יהושע. אמרוה הא דרמי קמי' ר' זירא ולא קבלה, אמר ליה ר' ירמיה אמאי לא קבלת, אמר ליה ואמאי נקבלה, דתניא בברייתא אמ' לו ר' יהושע הרי הוא עובר משום לא תעשה כל מלאכה, כי אופה דבר שאינו ראוי לו ושתק, ואי ס"ד בהואיל פליגי נימא ליה אינו

רבינו חננאל (המשך)

עובר הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה, אמאי שתיק, ואלא מדאישתק לית ליה הואיל. א"ל ר' ירמיה אי הכי הא דתנינא בברייתא, אמר לו ר' אליעזר הרי הוא עובר משום לא יראה ולא ימצא, ואשתיק ר' יהושע בברייתא, הכי נמי דהדר ביה. והא אהדר ליה במתני', לא זהו חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובל ימצא, אלא שתיק בברייתא ואהדר ליה במתני', ר' אליעזר נמי אימור אהדר ליה במכילתא אחריתא. ואע"ג דמסתבר טעמא דר' יהושע (א) ואמר אני אכריע כשאני אופה נמצאתי עובר על הוא לבדו יעשה לכם ועושה מעשה בידי, וכשאני מניחה ואיני אופה אותה נמצאתי עובר ואיני עושה מעשה בידי. תניא אמר ר' הלכה כר' אליעזר דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה. ואע"ג דאין למדין הלכה ממשנה דהיא תלמוד. סמכינן אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כר' אליעזר שהרודה ונותן לסל הסל מצרפן, דכלהו חדא טעמא הוא. ור' יצחק אמר הילכתא כבן בתירא דאמר תטיל לצונן. ואע"ג דפליגי ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' נתן בשיעור אפיית עיסה, והאי אמר בחטין קביין, דעבדי קביין חטין פת טפי [נ"א: טפי פת] מרעבדי תלתא קבי שערי, ושירתא דהני טפי מהני. ור' נתן אמר בחטין שלשת קבין דשירין, כלומר חוקין הן ויש בהן שמנונית ועיסתן לא מחמעה הייא, פירוש מהרה. לפיכך אפילו שלשה קבין מותר. אבל שעורים שאינן חוקים אלא כחושין ורזין כד שיען מתחמצת עיסתן מהרה. לפיכך אין אופין שעורים אלא קביין קביין. ומקשינן ואמרינן ר' ישמעאל אומר קביין חטין, והא תניא שלשה קבין חטין, והוא דאמר שלשת קבין שעורין, והא תניא ארבעת קבין שעורין. ושנינן הא דאמר קביין חטין חיטי מעלייתא, והא דאמר שלשת קבין חטין בחיטי חסיכתא, רעים דקים [נ"א: ריקים] כדמתרגמינן חסיכתא יבישתא. וכן בשעורים, השעורים היפות שלשה קבין, והרעות ארבעת קבין, שנמצאו עושות פת קבים חטים יפות כמו שלשת קבין רעות, וכן בשעורים. נמצא בין חיטים יפות לחטים רעות שליש פחיתות, ובשעורים רביע, מכלל שהחטים הרעות כו', ודברים פשוטין הן. אמר רב קבא מלוגנאה לפסחא וכן לחלה, ווה וזה שיעור אחד הוא, כי קבא מלוגנאה הוא חמשת רבעים ועוד. והן שיעור הקמח להוציא מהן חלה.

א) נראה דיש טעות סופר בדבריו וצ"ל טעמא דר"י ואני אכריע דכשאני אופה נמצאתי עובר על כל מלאכה לא יעשה בהם ועושה כו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones